

El procés d'abolició de l'apartheid a Sud-àfrica topa amb l'oposició de la ultradreta

L'última guerra dels boers

La tensió creix a Sud-àfrica a mesura que el país avança cap a un sistema multiracial. Les recents matances obren un parèntesi en l'entesa entre els diversos pobles. Aquest és el retrat d'un d'ells: els boers, la tribu blanca.

És el 25 de juny de 1993. Al Centre de Convencions de Kempton Park, prop de Johannesburg, els representants d'una vintena de partits polítics continuen negociant el futur de Sud-àfrica. Els delegats del Congrés Nacional Africà (ANC) tenen pressa per arribar a l'últim punt de l'ordre del dia: la confirmació de la data de les primeres eleccions democràtiques al país.

A l'exterior, un grup d'unes sis mil persones es manifesta contra el que, segons ells, significa la rendició de Sud-àfrica a una conspiració de marxistes i liberals. Res de nou, de moment: les protestes són constants davant el recinte, i la policia, com sempre, s'ho mira amb una certa passivitat. Però, a alguns observadors, no se'ls escapa el detall: la majoria dels manifestants van armats i uniformats, i expressen una actitud netament agressiva.

De sobte, apareix un vehicle blindat, com caigut del cel. Una colla d'ultradretans s'hi apleguen i l'empenyen fins a rebotar les vidrieres d'entrada. Una tromba de gent penetra a l'edifici. Sonen alguns trets. Els comandos irrompen a la sala de plens, esclafen els ordinadors, desconnecten els telèfons, agredeixen els polítics, entonen himnes patriòtics. Un parell de trinxes orinen a les parets. El caos s'ha apoderat de l'edifici, i la policia no es belluga. El líder messiànic del grup, Eugene Terreblanche, declara: "¿Volien guerra? Doncs aquí la tenen".

LA TRIBU BLANCA

Els boers, descendents de colons holandesos, es van establir a la Ciutat del Cap al segle XVII. Quan els anglesos es van apoderar de la colònia, bona part d'ells van aplegar bous i carros, i van emprendre el Gran Trek cap al nord. No estaven disposats a consentir la dominació cultural britànica ni la política liberal que, en-

Eugene Terreblanche (esquerra) és el líder de l'AWB, organització paramilitar d'ultradreta que reclama la

tre altres coses, pretenia abolir l'esclavatge.

Els boers, com alguns sionistes, creien en la possessió de la terra per obra i gràcia de la divina Providència. Van adoptar l'apel·latiu d'afrikaners, considerant que la seva africanitat era tant o més justificada que la de les tribus bantus establertes a la regió. Van fundar les repúbliques independents del Transvaal i de l'Estat d'Orange, i es defensaren a ultrança quan els britànics, per raons estratègiques i econòmiques (especialment amb la descoberta d'or i diamants) van decidir d'annexionar-les.

Les tropes i les guerrilles afrikaners van lluitar amb perseverança, però van perdre la guerra contra els exèrcits de sa Majestat Imperial. Es va fundar la Unió Sud-africana, fruit d'una aliança precària entre ambdós bàndols. Pels més intransigents, malgrat tot, la lluita continuava. El govern sud-africà, que va entrar a les dues guerres mundials a remolc de la Commonwealth, va haver d'esclafar importants revoltes

pro-alemanyes encapçalades pels seus militars més reaccionaris.

L'any 1948, el nacionalisme afrikaner puja al poder de bracet amb el Partit Nacional, amb la consigna de l'apartheid. Poc després, una flamant República Sud-africana es divorcia de la Commonwealth. La població anglòfona blanca, minoritària, s'acomoda a la nova situació. Apparentment, els boers més bel·ligerants havien aconseguit d'invertir el curs de la història.

Quatre dècades més tard, la Pretoria-troika de Frederik De Klerk suscita el ressorgiment dels irredemptistes afrikaners. A cavall de la transició democràtica, les diverses formacions d'extrema dreta reclamen el restabliment d'una pàtria boer. La unitat no és el seu fort: el Partit Conservador, parlamentari, demana un estat propi en el marc d'una Sud-àfrica Confederal. Afrikaner Volksunie, escindida de l'anterior, sol·licita una comunitat autònoma en un sistema federal. Un seguit de forces feixistes extraparlamentàries, des dels Wit

Wolves al Moviment de Defensa Afrikana (AWB) de Terreblanche, exigeixen la independència.

UNA CAUSA IMPOSSIBLE

Per a acabar-ho de complicar, no tots els afrikaners aposten per la confrontació. El Congrés de Nelson Mandela acull un nombre marginal, però influent, de militants afrikaners. El Partit Nacional de De Klerk encara capta les simpaties de sectors moderats amplis, o si més no pragmàtics, que pateixen per la pròpia vida i la butxaca, en cas de conflicte a gran escala.

l'aplicació i el seguiment del procés.

L'assalt a la "catedral de la democràcia", per tant, representa tant una mostra d'obcecació involucionista com de desesperació entre les files de l'extrema dreta. El poble afrikaner no fa pinya, ni de lluny, darrere un front compacte. Nelson Mandela, l'endemà dels incidents, s'expressava en termes contundents; "Estic segur que el 90% de la comunitat afrikaner persegueix la pau, el progrés i la unitat en aquest país... L'altre 10% és clarament minoritari. Poden fer molt de mal, però si volen guerra, estem preparats".

L'exasperació dels ultres, a més, troba la

terra i adjudicar la resta de Sud-àfrica als boers, altres formacions properes han optat per combinatòries diferents.

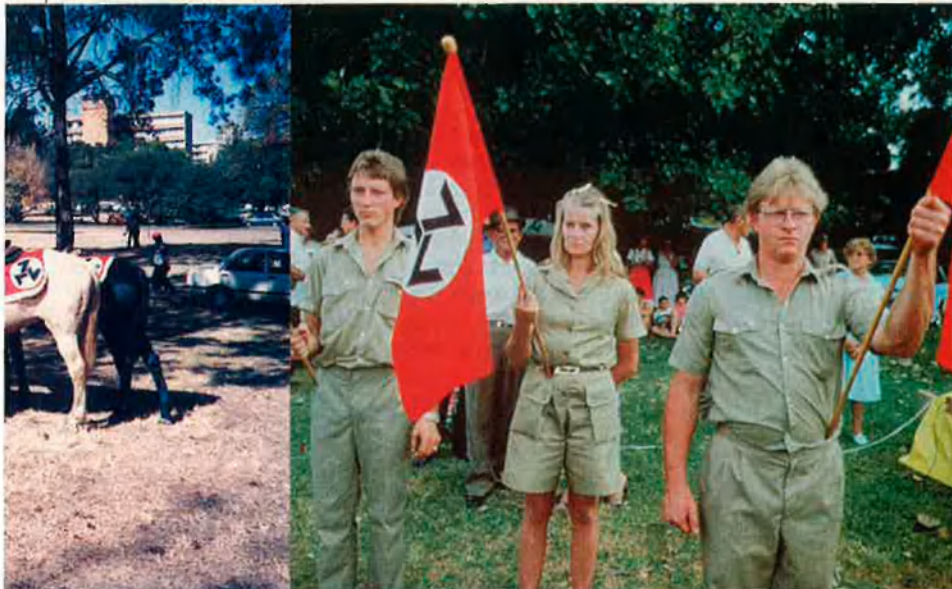
El Partit Conservador, per exemple, s'ha apuntat a un Grup de Sud-africans Inquiets (COSAG) que compta amb la presència d'Inkatha, l'organització del líder zulu Gatsha Buthelezi, i altres forces en el poder als bantustans. Els membres de COSAG mantenen que, si no es pot fragmentar l'estat en dotzenes d'enclavaments ètnics, com a mínim s'ha d'intentar la creació d'un sistema fortament federal o confederal. Així, en algunes zones es podrien forjar aliances entre conservadors blancs i negres que compensarien la previsible hegemonia de l'ANC al centre.

Durant l'assalt al Centre de Conferències de Kempton Park, un vehicle ple de dirigents d'Inkatha va ser atacat per ultradretans. Buthelezi va condemnar l'acció, però, curiosament, l'endemà va aparèixer davant les càmeres de la televisió, acompanyat del líder del Partit Conservador, i va declarar que el futur de Sud-àfrica exigia la concessió d'un cert grau d'autodeterminació als col·lectius ètnics que la reclamessin. Aproximava, d'aquesta manera, les posicions entre particularistes zulus i afrikaners.

Davant les temptacions secessionistes els partits majoritaris han reaccionat de forma igualment irreflexiva. El Congrés Nacional Africà ha mantingut les seves tesis centralistes, esquivant l'adopció d'un esborrany constitucional de tall federal. Els seguidors de Mandela confien que els resultats de les primeres eleccions multirracials —confirmades, inicialment, per al 27 d'abril de 1994—, els atorguin una majoria aclaparadora i desautoritzin les opcions autonomistes. De Klerk i el seu partit s'inclinen per incorporar una part de les demandes de les forces amb més clientela, com ara Inkatha o el Partit Conservador, i arraconar d'aquesta manera els deliris dels grupuscles feixistes.

La passivitat de la policia als embats de l'extrema dreta respon probablement a aquesta estratègia. La idea és que el vandalisme es desacredita tot sol, i que la repressió només fomenta l'enardiment —l'última cosa que desitja el govern és fer créixer patriotes fabricant màrtirs—. Tant Mandela com De Klerk, però, juguen amb foc. No és tan clar que la mà dura o la mà benèvola puguin evitar la desestabilització a càrrec d'un sector religiosament fanàtic, encaparrat a fer esclatar l'última guerra dels boers.

Alfred Bosch
(Pretòria)

independència de la pàtria boer.

A. BOSCHHEFE

L'estiu del 1991, De Klerk decidia de plantar cara a la ultradreta. Ignorant les amenaces de Terreblanche, va organitzar un míting al poble de Ventersdorp, feu de l'AWB. El molt honorable va aconseguir d'escapar per pèls d'una batalla campal entre escamots neonazis i policia, que va acabar amb tres morts i qui-sap-los ferits. A partit d'aquell dia, l'esquerra entre moderats i exaltats es va anar obrint irremissiblement. Pels rebels, el president de Sud-àfrica esdevenia, en paraules de Terreblanche, "un traïdor que s'ha venut la pàtria a les forces obscures de Satan i del comunisme internacional".

La traïció es consumava uns mesos més tard amb el referèndum sobre la reforma política, que De Klerk va guanyar per majoria convincent (66%) entre l'electorat blanc. El camí quedava obert a la transformació de Sud-àfrica en un estat multiracial i plenament democràtic. Les converses de Kempton Park constituïen el fòrum privilegiat per a assumir

màxima expressió en un escull aparentment insalvable. La seva pàtria no té traducció territorial possible, si més no d'acord amb criteris democràtics i proporcionals. Els afrikaners, moderats i radicals inclosos, no tenen majoria absoluta (ni relativa) a cap regió de Sud-àfrica. Passada la histèria del 25 de juny, els principals partits a la taula de negociacions s'han mostrat disposats a estudiar propostes concretes d'autogovern. Però no s'ha presentat cap projecte, i probablement no se'n presentarà mai cap. El mapa dels secessionistes afrikaners només té fronteres clares a les vísceres d'alguns il·luminats.

ESTRANYS COMPANYS DE LLIT

La política, certament, porta a concubinatges ben estranys. Si Terreblanche i els seus fidels mantenen una opció purista, que preconitza engegar els negres als bantustans (reserves racials creades per l'apartheid), els anglòfons reticents a Angla-